

Akademija tehničko-umetničkih
strukovnih studija Beograd
Odsek Visoka škola
elektrotehnike i računarstva

Studijski program:
Ekološki inženjering
Predmet:
**Ekološka
regulativa**

dr Boban Cvetanović

Predavanje 2

UJEDINJENE NACIJE I ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE

I deo

2.1. NASTANAK I RAZVOJ UJEDINJENIH NACIJA

Ujedinjene nacije predstavljaju univerzalnu svetsku organizaciju koja danas obuhvata više od 200 država članica.

Ujedinjene nacije osnovane su 1945. godine, potpisivanjem Povelje Ujedinjenih nacija (The Charter of the United Nations)

UNITED NATIONS

Najznačajniji dokumenti koje su do danas usvojile Ujedinjene nacije

- Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (1948),
- Pakt o građanskim i političkim pravima (1966) i
- Pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (1966).

2.2. UJEDINJENE NACIJE I ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE

Nepostojanje prava zaštite životne sredine na nivou Ujedinjenih nacija, kao posebnog prava utvrđenim njenim najznačajnijim dokumentima, predstavlja jedan od velikih problema u daljoj pravnoj zaštiti životne sredine.

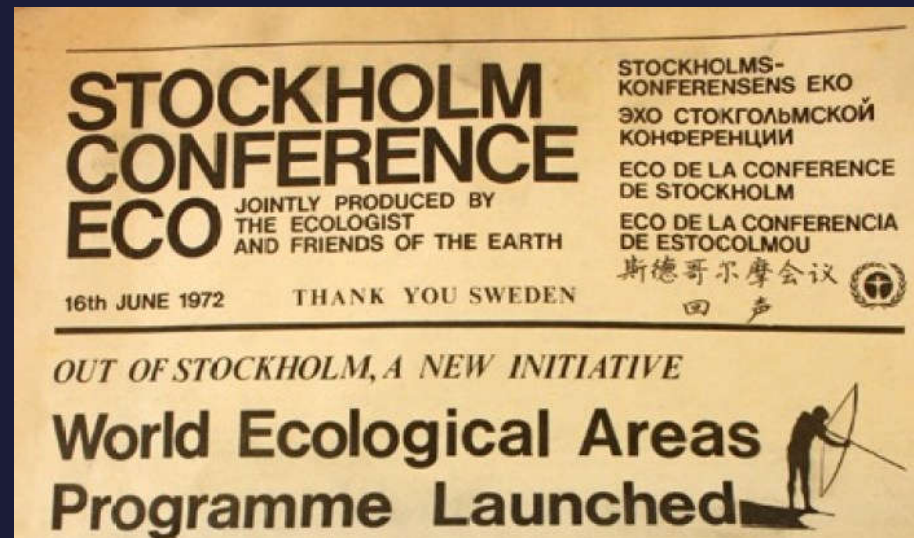

To je svakako posledica činjenice da se o potrebi posebne zaštite životne sredine na međunarodnom planu, počelo razmišljati tek sredinom i krajem 60-tih godina XX veka, i to pod uticajem rezultata naučnih istraživanja koja su ukazivala, s jedne strane, na sveopštu planetarnu povezanost procesa u prirodi a, s druge, na činjenicu da je čovekova životna sredina u sve lošijem stanju.

2.2.1. Stokholmska deklaracija Ujedinjenih nacija

Ključna prekretnica u vezi sa zaštitom životne sredine u okviru Ujedinjenih nacija bila je **Konferencija Ujedinjenih nacija o čovekovoј sredini**, koja je održana na inicijativu Švedske u Stokholmu 1972. godine (tzv. **Stokholmska konferencija**). Učestvovalo 113 država.

Na Stokholmskoj konferenciji usvojena je ***Deklaracija UN o čovekovoj sredini***, koja je sadržala 26 osnovnih principa zaštite životne sredine koje u svoja nacionalna zakonodavstva treba da uključe i primene države-članice, kao i čitav niz drugih odluka koje su imali ogromno značenje za dalji razvoj međunarodnog prava zaštite životne sredine.

Na Stokholmskoj
konferenciji je
Doneta odluka kojom je
5. jun proglašen
svetskim danom zaštite
životne sredine

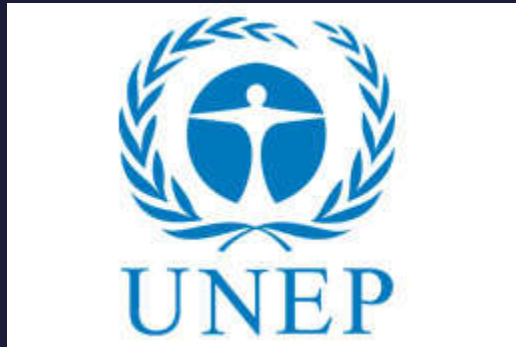

World
Environment
Day
June 5th

2.2.2. Program Ujedinjenih nacija za životnu sredinu – UNEP

Ključna odluka, pored usvojene Stokholmske deklaracije, bila je Odluka o osnivanju centralnog organa Ujedinjenih nacija, koji bi se bavio problemom zaštite životne sredine i koordinacijom aktivnosti na ovom planu – **Programa Ujedinjenih nacija za životnu sredinu - UNEP** (United Nations Environment Programme), koji je sa radom započeo 1973. godine.

Iako je na Stokholmskoj konferenciji istaknut značaj pravnog regulisanja zaštite čovekove sredine, odnosno **saradnje država u daljem razvoju međunarodnog prava** u odnosu na štetu i naknadu štete pričinjene žrtvama zagađenja, **nije se smatralo da** pomenutom razvoju treba ozbiljnije da doprinese UNEP.

Naime, preovladalo je mišljenje da razvojem međunarodnog prava uopšte i razvojem međunarodnog ekološkog prava treba da se bave i druga tela UN, a pre svega **Komisija za međunarodno pravo** i, kada je reč o sudskoj praksi kao izvoru međunarodnog prava, međunarodni sudski organi, kao što je **Međunarodni sud pravde** i pojedine sudske arbitraže.

Kako Komisija za međunarodno pravo nije ispunila očekivanja, vremenom su su UNEP i druge organizacije sve više angažovale u oblasti prava životne sredine.

Tako je na trećem zasedanju *Upravnog saveta UNEP-a* (1975) prihvaćeno gledište da ovo telo UN treba da ima aktivniju ulogu i u domenu razvoja prava zaštite životne sredine.

Razvoj ovog prava svrstan je u funkcionalne zadatke UNEP-a, a **termin** međunarodno **pravo čovekove okoline**, koji se do tada primenjivao, **zamenjen je terminom pravo životne sredine** (Environmental Law).

Na ovom zasedanju usvojena je i strategija daljeg razvoja prava zaštite životne sredine.

Osnovni elementi strategije su:

- (1) sistematsko **prikupljanje informacija** iz oblasti prava zaštite životne sredine;
- (2) **razrada i razvoj osnovnih načela** usvojenih na Stokholmskoj konferenciji;
- (3) podsticanje **međunarodnog ugovornog regulisanja zaštite čovekove sredine** i ulaganje napora da se i druge međunarodne organizacije više angažuju u domenu razvoja ekološkog prava;
- (4) podsticanje univerzitetskih i drugih **naučnih ustanova** da u **svoje programe unesu i pravo zaštite životne sredine**;
- (5) podsticanje **uporednopravnog izučavanja nacionalnih zakonodavstva** u domenu zaštite životne sredine;
- (6) pružanje **tehničke pomoći** za **unapređenje ekološkog zakonodavstva u zemljama u razvoju**.

U dosadašnjem radu UNEP-a postignut je veliki napredak po svim pomenutim tačkama, pa se slobodno može reći da je **ovo telo UN dalo izuzetno veliki doprinos razvoju ekološkog prava**, ne samo na univerzalnom planu već i na nižim planovima, uključujući tu i razvoj nacionalnih zakonodavstava pojedinih država.

2.2.3. Rio deklaracija Ujedinjenih nacija

Kulminaciju napora UNEP-a predstavljalo je održavanje ***Konferencije UN o životnoj sredini i održivom razvoju*** koja je održana u Rio de Žaneiru 1992. godine.

Na ovoj konferenciji usvojena je ***Deklaracija UN o životnoj sredini i održivom razvoju***, koja je sadržala **27 osnovnih principa zaštite životne sredine** koje u svoja nacionalna zakonodavstva treba da uključe i primene države-članice.

Rio deklaracijom dalje su razrađeni **principi** koji su sadržani u Stokholmskoj deklaraciji i uvedeni novi, sa ciljem da se na jedinstven način uredi sistem zaštite životne sredine kako na nacionalnom tako i na univerzalnom planu.

1. Održivi razvoj.

Prilagođavanje strukture i dinamike ljudskih delatnosti strukturi i dinamici životne sredine vrši se tako da se zadovoljavanjem potreba sadašnjih generacija **ne ugrožava pravo i mogućnost** budućih generacija na povoljne uslove života.

2. Integralnost

Usklađen (održivi) privredni razvoj sa zaštitom životne sredine obezbeđuje se uspostavljanjem **integralnog sistema zaštite životne sredine**, planiranjem i upravljanjem prirodnim bogatstvima i sprovođenjem mera zaštite životne sredine.

3. Preventivnost

Zagađivanje životne sredine se **sprečava na mestu nastajanja**.
Ako određene aktivnosti predstavljaju rizik ili opasnost po životnu sredinu,
preduzimaju se posebne mere za njihovo sprečavanje ili ograničavanje.

4. Procena uticaja

Pri planiranju i sprovođenju aktivnosti koje bi mogle imati negativan uticaj na životnu sredinu, sprovodi se **postupak procene uticaja na životnu sredinu**.

5. Kvalitet

Zaštita životne sredine ostvaruje se **propisivanjem normi kvaliteta** životne sredine, proizvoda, procesa i usluga, kao i drugih mera i uslova zaštite životne sredine.

6. Ponovna upotreba i reciklaža

Materije koje se mogu ponovno upotrebiti, reciklirati ili se biološki razraditi imaju prednost pri korišćenju.

7. Korisnik plaća

Korisnik prirodnog bogatstva plaća naknadu za njegovo korišćenje i obavezan je da rekultiviše degradirani prostor.

8. Zagađivač plaća

Zagađivač snosi troškove preduzimanja preventivnih i drugih mera zaštite životne sredine i odgovoran je za zagađivanje i štetu nanесenu životnoj sredini.

9. Javnost podataka

Podaci o stanju životne sredine su javni.

10. Obaveštavanja

Nadležni državni organi blagovremeno i objektivno obaveštavaju javnost o stanju životne sredine i o zagađenjima koja mogu predstavljati opasnost po život i zdravlje ljudi i životnu sredinu.

11. Obrazovanje i jačanje svesti

Naučne ustanove, ustanove u oblasti obrazovanja, informisanja, kulture i druge ustanove, kao i udruženja građana, u okviru svojih delatnosti, podstiču, usmeravaju i obezbeđuju unapređenje svesti o značaju zaštite životne sredine.

Agenda 21

Zagovarajući koncept održivog razvoja, na Konferenciji u Rio de Žaneiru, usvojena je i **Agenda 21 - globalni akcioni plan održivog razvoja za 21. vek.**

Potpisnice *Agende 21* su 173. zemlje, uključujući i našu. Agenda 21 ima ogroman značaj i za lokalnu samoupravu, jer je njom, između ostalog utvrđena uloga lokalne vlasti u iniciranju procesa održivog razvoja na lokalnom nivou.

